

Πανελλαδικές εξετάσεις

04/6/2024

Αρχαία Ελληνικά

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.

1. Λάθος: «ἵνα μή κατά πόλεις μηδέ δήμους οἰκῶμεν ἰδίοις ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις»
2. Σωστό: «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης»
3. Λάθος: «οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ [...] πολέμων πολλῶν καί φυγῶν ἐνέπλησεν καί στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν»
4. Σωστό: «οὓς τῷ λόγῳ μή συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος»
5. Λάθος: «προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας [...] ἄλλοφύλους δέ τοὺς πονηροὺς»

B1. Ο Πλούταρχος απαντώντας στις κακολογίες εκείνων που υποτιμούσαν το έργο του Αλέξανδρου και θεωρούσαν πως ήταν προϊόν συγκυριών και της εύνοιας της τύχης, εξυμνεί τον Αλέξανδρο προβάλλοντας τον ισχυρισμό πως με το έργο του έκανε πράξη τη θεωρητική σύλληψη της ιδανικής πολιτείας του Ζήνωνα.

Στο απόσπασμα «κοινός ἦκειν ... ἡγεῖσθαι πάντας» ο Πλούταρχος υποστηρίζει ότι ο Αλέξανδρος με την εκστρατεία του εκπλήρωνε ένα θεϊκό σχέδιο («ἦκειν θεόθεν»), μια θεϊκή αποστολή, και του αποδίδει τους χαρακτηρισμούς κοινὸς ἀρμοστής, καθώς απέβλεπε στην επιβολή μιας οικουμενικής τάξης πραγμάτων, και διαλλακτῆς τῶν ὄλων, καθώς επιδίωκε τη συμφιλίωση ὄλων των λαών.

Συγκεκριμένα, η τακτική που εφάρμοζε για την επέκταση και τη σταθεροποίηση της κυριαρχίας του είχε τα εξής στοιχεία:

α) Επιδίωκε να εντάσσονται ειρηνικά στο κράτος του οι φυλές και οι λαοί που συναντούσε κατά την εκστρατεία του, αλλά όσους δεν έπειθε να ενωθούν μαζί του ειρηνικά τους κατακτούσε με τη δύναμη των όπλων («οὓς τῷ λόγῳ μή συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος»).

β) Ενσωμάτωνε τους κατακτημένους λαούς στο κράτος του, εφαρμόζοντας ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Δηλαδή, επιδίωκε να αναμείξει τους διαφορετικούς τρόπους ζωής, τα ήθη και τα έθιμα («μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἤθη»), προκειμένου να συναποτελέσουν ὅλοι μαζί ένα αρμονικό σύνολο στο οποίο ο καθένας θα είχε τη θέση του («εἰς ταυτὸ συνενεγκὼν τὰ πανταχόθεν»). Μάλιστα η ανάμειξη αφορούσε ακόμη και τους τρόπους ένδυσης και διατροφής. Στο πλαίσιο αυτό μεγάλη ήταν η σημασία των μεικτῶν γάμων που ενθάρρυνε ή οργάνωσε, οι οποίοι αποτέλεσαν αποτελεσματικό μέσο για τη συμφιλίωση Περσῶν και Ελλήνων («καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας»)

Ο Πλούταρχος εκφράζει πολύ παραστατικά την πολιτική του Αλέξανδρου με μια παρομοίωση («ὡσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ»). Παρομοιάζει την πολιτική ανάμειξης των τρόπων ζωής, των ηθών, των εθίμων αλλά και των πληθυσμών, με την ανάμειξη οίνου και νερού μέσα σε ένα μεγάλο συμποσιακό αγγείο.

Η σημαντικότερη από τις νέες αντιλήψεις που οφείλουν να υιοθετήσουν οι πολίτες του οικουμενικού κράτους είναι η πίστη στη νέα οικουμένη που αντικαθιστά την πίστη στην πατρίδα. Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδέεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμισαν τις αξίες των πόλεων -κρατών· και στο ηθικό - πολιτικό επίπεδο, η ηθική του δασκάλου του Αλεξάνδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οικουμένη.

B2. Οι απόψεις που διατυπώνει ο Πλούταρχος περιγράφοντας την ιδεώδη Πολιτεία του Ζήνωνα παρουσιάζουν ομοιότητες με όσα υποστηρίζει ο Μάρκος Αυρήλιος στο δοθέν απόσπασμα από το έργο του «Τα εις εαυτόν».

Ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο Πολιτεία που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτων στη δική του Πολιτεία, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωικός κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας.

Ο στωικός φιλόσοφος αναφέρει πως χαρακτηριστικό της πολιτείας του είναι να μη νιώθουμε τους εαυτούς μας ως κατοίκους ξεχωριστών πόλεων ή δήμων οι οποίοι ακολουθούν τους ιδιαίτερους κανόνες δικαίου που έχουν θεσπιστεί σε καθεμιά πόλη ή σε καθέναν δήμο χωριστά («ἵνα μή κατά πόλεις ... διωρισμένοι δικαίοις»). Αντίθετα πρέπει:

α. να θεωρούμε πως όλοι οι άνθρωποι είναι συνδημότες και συμπολίτες μας («ἀλλά πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα πολίτας καί δημότας»)

β. να επικρατεί ένας κοινός τρόπος ζωής («εἷς βίος»), δηλαδή με αξίες, ήθη, έθιμα για όλους.

γ. να υπάρχει μία ενιαία τάξη («εἷς κόσμος»), δηλαδή ένας τρόπος οργάνωσης της πολιτείας, με βάση έναν κοινό για όλους νόμο, ώστε να υπάρχει ευνομία και να ζουν όλοι οι άνθρωποι με αρμονία και ομόνοια.

Άρα ο Ζήνων πρόβαλλε το ιδεώδες του κοσμοπολιτισμού. Οραματίστηκε μια παγκόσμια πολιτεία, στην οποία θα κυριαρχούσαν η αρετή και η ομόνοια. Ο Πλούταρχος, για να κάνει πιο παραστατικό το όραμα του Ζήνωνα, παρομοιάζει την ιδεώδη ανθρώπινη πόλη που αυτός οραματίστηκε με μια αγέλη ζώων τα οποία τρέφονται όλα μαζί υπό το καθεστώς ενός κοινού νόμου («ὡσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης»). Με αυτή την παρομοίωση τονίζεται ότι αυτή η

οικουμενική πολιτεία θεμελιώνεται πάνω στον κοινό – δηλαδή στον αληθινό και φυσικό – νόμο, και όχι εκείνο των συμβάσεων, όχι στο θετό δίκαιο που είναι διαφορετικό σε κάθε πόλη – κράτος. Κατά συνέπεια ο νόμος εξισώνεται με τον ορθό λόγο, ο νόμος μετατρέπεται σε φωνή της συνείδησης, σε ένα εσωτερικό ηθικό νόμο και δεν συνιστά εξωτερική επιβολή.

Κλείνοντας την αναφορά του στην Πολιτεία του Ζήνωνα, ο Πλούταρχος με μια δεύτερη παρομοίωση παραλληλίζει το έργο αυτό με την αποτύπωση ενός ονείρου ή μιας εικόνας που δημιούργησε ο φιλόσοφος με την φαντασία του («Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος») Με την παρομοίωση αυτή τονίζει ότι βασικό χαρακτηριστικό της οικουμενικής πόλης που οραματίστηκε ο Ζήνων είναι η ευνομία. Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος “Ανώνυμος του Ιαμβλίχου” συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο», τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία. Παρόμοιες απόψεις εκφράζει και στο παράλληλο κείμενο ο Μάρκος Αυρήλιος. Τονίζει και αυτός την προτεραιότητα του φυσικού νόμου αναφέροντας πως ο καθένας μας «είναι μέρος ενός συνόλου που υπακούει στους φυσικούς νόμους» και πως «τίποτε δεν είναι επιζήμιο για το μέρος αν συμφέρει στο όλον». Υποστηρίζει επίσης πως, εφόσον ο καθένας από μας είναι μέρος ενός ευρύτερου συνόλου, συνδέεται με «ένα είδος συγγένειας με τους συνανθρώπους του» και ότι δε θα πράξει «τίποτε το ακοινωνητο», άρα θα υπακούει στο νόμο αποβλέποντας στο κοινωνικό συμφέρον και την ευδαιμονία της πολιτείας.

Συμπερασματικά και οι δύο στοχαστές τονίζουν την υπεροχή του όλου έναντι του μέρους που εξασφαλίζεται μέσα από την υπακοή στον φυσικό νόμο καθώς και το ότι μέσω αυτού επιτυγχάνεται η κοινωνική αρμονία και η ευδαιμονία.

B3.

- α) ένταση
- β) προαιρετική
- γ) κράση
- δ) Πληθυσμού
- ε) χρήσης

B4.

- 1. γ
- 2. α
- 3. β
- 4. α
- 5. α

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Οι ηγέτες στη Σάμο και πολύ περισσότερο ο Θρασύβουλος, ο οποίος είχε πάντα την ίδια γνώμη, αφού άλλαξε το πολιτικό σκηνικό, ώστε να γυρίσει ο Αλκιβιάδης από την εξορία, (και) τελικά μέσω της εκκλησίας του δήμου έπεισε το πλήθος των στρατιωτών και αφού οι ίδιοι ψήφισαν την επάνοδο (ανάκληση) του Αλκιβιάδη και την ελευθέρωσή (αμνήστευσή) του, αφού έπλευσε προς τον Τισσαφέρνη επανέφερε στη Σάμο τον Αλκιβιάδη, επειδή πίστευε ότι μόνη σωτηρία γι' αυτούς (είναι) αν απομακρύνει (αποσπάσει) τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννησίους.

Γ2.

Ο Θρασύβουλος, αφού άλλαξε το πολιτικό σκηνικό στην Αθήνα, πέτυχε να πείσει τους δημοκρατικούς να επιτρέψουν να επιστρέψει ο Αλκιβιάδης από την εξορία και να του δοθεί αμνηστία («έπειδή μετέστησε ... καί ἄδειαν»). Σκοπός του ήταν να αποσπάσει από τους Πελοποννησίους τον Τισσαφέρνη, τον οποίο επηρέαζε ο Αλκιβιάδης («νομίζων ... ἄπο Πελοποννησίων»). Ο Αλκιβιάδης στην εκκλησία του δήμου, αφού αναφέρθηκε στην εξορία του και σε όσα είχε υποφέρει («γενομένης δέ ... ὁ Ἀλκιβιάδης»), τόνισε την επιρροή που ασκεί στον Τισσαφέρνη και τα κέρδη από την συνεργασία τους με αυτόν («ἐς ἐλπίδας ... καθίστη»). Η ενέργειά του αυτή σκόπευε στα εξής: α) να φοβίσει τους ολιγαρχικούς της Αθήνας («ἴνα οἱ τε οἴκοι ... φοβοῖντο αὐτόν»), β) να διαλυθούν γρήγορα οι συνωμοσίες («καί μᾶλλον αἱ ξυνομοσίαι διαλυθεῖεν»), γ) να ενισχύσει προς το πρόσωπό του την εκτίμηση που του είχαν οι στρατιώτες της Σάμου («καί οἱ ἐν τῇ Σάμῳ ... ἄγοιεν») και δ) να γίνουν πιο εχθρικές οι σχέσεις των Πελοποννησίων με τον Τισσαφέρνη και ε) έτσι να χάσουν αυτοί όλες τις ελπίδες τους («καί αὐτοὶ ἐπί πλέον ... ἐκπίπτοιεν»).

Γ3.α.

πλήθος → πλήθεσι
ιδίαν → ιδιαιτέραν / ιδιωτέραν
πολλά → πλείστα
ἐαυτοῦ → ὑμᾶς αὐτάς
ὑπαρχουσῶν → ὑπαρχόντων
ἐλπίδων → ἐλπίδι

Γ3.β.

ἔπεισε → πέπεικε
ψηφισαμένων → ἐψηφισμένων
πλεύσας → πεπλευκῶς
κατήγεν → κατήγε(ν) / καταγήοχε(ν)

Γ4.α.

- τὰ πράγματα: αντικείμενο στο ρήμα μετέστησε
- ἄδειαν: (άμεσο) αντικείμενο στη μετοχή ψηφισαμένων
- ὡς τὸν Τισσαφέρην: εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης σε πρόσωπο στη μετοχή πλεύσας
- ἐκκλησίας: υποκείμενο στη μετοχή γενομένης (γενική απόλυτη)
- τῶν μελλόντων: επιθετική μετοχή ως γενική αντικειμενική στο ἐλπίδας
- οἴκοι: επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο στη μετοχή ἔχοντες
- τῷ Τισσαφέρνει: δοτική αντικειμενική στο πολέμοι

Γ4.β.

πλεύσας: επιρρηματική χρονική μετοχή, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο κατήγεν, συνημμένη στο υποκείμενο Θρασύβουλος του ρήματος κατήγεν. Δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

Ανάλυση: ἐπεὶ / ἐπειδὴ Θρασύβουλος ἔπλευσε.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ